

## مطالعه تجربه جهانی در حوزه سیاست پژوهی علم و فناوری

محمد حسینی مقدم<sup>۱</sup>

مرکز آینده پژوهی پارک علم و فناوری دانشگاه تهران، [mh\\_moghadam@yahoo.com](mailto:mh_moghadam@yahoo.com)  
تلفن همراه: ۰۹۱۲۴۱۴۳۸۳۱

### چکیده

علم و فناوری از مهمترین پیشرانهای توسعه و تحول جوامع محسوب می‌شوند. بسیاری از مؤسسات آموزشی و پژوهشی با فراهم کردن زیرساختهای لازم از حیث تربیت نیروی انسانی ماهر، انجام پژوهشهای بنیادی، کاربردی و توسعه‌ای و انتشار بروندهای علمی در تعامل با متن جامعه خود از یک سو و جامعه بین‌المللی از سوی دیگر در صدد هستند علم و فناوری را برای توسعه و افزایش توان رقابت‌پذیری ملی به خدمت بگیرند. در این میان واحدهای پژوهشی فعال در سیاست‌پژوهی علم و فناوری از جایگاه ممتازی برخوردار هستند. تلاش این مقاله شناسایی و بررسی واحدهای سیاست‌پژوه در عرصه مطالعات علم و فناوری است. در این بررسی تلاش شده است از رویکرد آینده‌اندیشی روندهای جاری حاکم بر مؤسسات و واحدهای سیاست‌پژوه در حوزه علم و فناوری بر حسب شاخصهای مختلف از جمله چشم‌انداز، مأموریتها، اهداف، اولوئتهای پژوهشی، دستاوردها و ... مورد مطالعه قرار گیرد. این روندشناسی از حیث شناسایی مزیت‌های نسبی و فضای رقابت‌پذیری در حوزه سیاست‌پژوهی علم و فناوری دستمایه خوبی برای مؤسسات سیاست‌پژوه در حوزه علم و فناوری در داخل کشور خواهد بود.

**کلید واژه‌ها:** مؤسسات سیاست‌پژوه در علم و فناوری، واحدهای پژوهشی سازمان‌یافته، تحلیل روند

### مقدمه

علم و فناوری در رهیافتهای رویکردهای آینده‌پژوهی به عنوان یکی از مهمترین محرکهای تغییر مورد توجه بوده است. زمینه و متن تغییراتی که بواسطه علم و فناوری رخ می‌دهد طیف وسیعی از موضوعات اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، نظامی و امنیتی را در بر می‌گیرد. طی تاریخ تحولات فکری جوامع مختلف اندیشمندان بسیاری تلاش کرده‌اند در این خصوص نظریه‌پردازی و آینده‌اندیشی کنند. کارل مارکس از جمله متفکرینی است که تلاش کرد با طرح نظریه خود آینده جوامع انسانی را بر مبنای پیشرفت فناوری پیش‌بینی کند.

به باور مارکس بررسی سیر تحول تمدنهای بشری بیانگر نقش فناوری به عنوان درونمایه اصلی گذار جوامع انسانی از دوره شکارگری، به دوره‌های کشاورزی، فئودالیت و صنعتی است. بنابراین به اعتقاد مارکس با تغییر در فناوری شاهد تغییر در روابط تولید، شیوه‌های تولید و توسعه و سایر ارکان جامعه هستیم. برای مثال وی مدعی می‌شود اختراع گاوآهن و خیش تمدن کشاورزی، اختراع آسیاب بادی تمدن فئودالیت و اختراع ماشین بخار تمدن صنعتی را به همراه داشته است.

<sup>۱</sup> دانشجوی دکتری آینده‌پژوهی دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)